

קומץ שחרית וחצי קומץ בין הערבים.

והוינן בה: במאי קמיפלגני?

ומבארין: אבא יוסי בן דוסתאי סבר, לא אשכחן חצי קומץ דקריב. וכיון שלא נאמר בו מחציתה, קרב קומץ לבונה שלם בכל מחצית העשרון⁽³⁴⁾.

ורבנן סברי, לא אשכחן עשרון דבעי שני קמצים. ולפיכך אף הקומץ של הלבונה מתחלק, חציו בבקר וחציו בין הערביים.

בעי רבי יוחנן: כהן גדול שמת ולא מינו אחר תחתיו, שלמדנו לעיל ששיעור מנחתו עשרון שלם בבקר ועשרון שלם בין הערביים האם לרבנן הוכפלה לבונתו, או נב-ב לא?

ושורש הספק הוא: מי אמרינן, מתוך שהוכפלה סלתו הוכפלה לבונתו, והרי אין כאן את הטעם ד"לא אשכחן עשרון דבעי שני קמצים", שהרי יש שני עשרונים ונמצא קומץ לכל עשרון, או דילמא, מאי דגלי גבי סלת שהוכפלה כשמת כהן גדול ומביא עשרון בבקר ועשרון בערב גלי, מאי דלא גלי, והיינו בלבונה לא גלי, ולא אמורים שיכפילנה במת כהן גדול, ולפיכך יביא חצי קומץ בבקר וחציו בין הערביים כבכל מנחת

טעות, שגם אם אין ללמדה ממשנה במסכת תמיד, יש ללמדה מהפסוק דתמיד, דהרי אמר קרא במנחת חביתין "סלת מנחה תמיד", ואנו לומדים, הרי היא לך כמנחת תמיד, מה תמיד אינו בטל לא בשחרית ולא בערבית אף זו אינה בטלה.

ומסקינן: מאי הוי עלה? האם הדין הוא כפי שאמר רבא שאינו בטל, או כרבי ירמיה שדחה דבריו?

אמר רב נחמן בר יצחק: תא שמע מהא דתניא: שלימה היתה קריבה שחרית, ושלימה בין הערבים, ומוכח כדעת רבא שהיתה קריבה אף בין הערביים.

ועתה דנה הגמרא בשיעור הלבונה הבאה עם כל מנחת חביתין של כהן גדול שלא מת.

אמר רבי יוחנן: פליגי בה אבא יוסי בן דוסתאי ורבנן.

אבא יוסי בן דוסתאי אומר: מפריש לה שני קמצים של לבונה, ומביאם עם העשרון השלם שמביא מביתו, ומקריב קומץ שחרית וקומץ בין הערבים, כמו שמפרש בהמשך, שבקומץ של לבונה לא נאמר מחציתה.

ורבנן אמרי: מפריש לה קומץ אחד, חצי

עשרון, שהרי בכל מנחה היה מקריב רק את הקומץ והקומץ הוא אפילו פחות מחצי עשרון, ולכך אף בחביתין קריבה חצי עשרון. אולם לבונה לא קריבה בשום מקום בחצי קומץ.

והגרי"ז תירץ, שחלוק בעיקרו דין עשרון במנחת חביתין מדין קומץ לבונה. שהרי בעשרון מבואר שהיה מביא את העשרון בבוקר ומקדש את כולו, ואחר כך חולק העשרון, ומבואר שזה

34. השפת אמת הקשה, מה ההכרח שמזה שלא אשכחן חצי קומץ דקרב שהיתה באה לבונה שלימה בבוקר, הרי אף חצי עשרון סולת גם לא מצאנו שקרב, ובכל אופן בחביתין קריבה חצי עשרון בבוקר, אם כן אף לבונה נאמר שקריבה חצי עשרון בבוקר וחציה בין הערביים כמו סולת.

ותירץ השפת אמת, שמצינו הקרבה בחצי

והמשנה מדברת בשלימה].

ואם איתא שיש גם מנחה שיש בה ב' קמצים שלמים של לבונה, הרי **זימנין דמשבחת** לה נמי ז' קמצים, דבחביתין שמת הכהן גדול יש שיעור דב' קמצים לקרבן אחד.

ודחינן: **"דאי"**, שהוא מקרה מיוחד שמת כהן גדול ולא מינו אחר, **לא קתני**, אלא רק השיעורים הרגילים. לכן אין להביא ראיה מהעדר קמצים אלו מהמשנה שלא הוכפלה לבונתו לרבנן, ואפשר שהדין שיביא קומץ לבונה לכל עשרון.

יתיב רב פפא וקאמר לה **לחא שמעתא**, שהביא ראיה זו ודחייתה, **אמר ליה רב יוסף בר שמעיה לרב פפא: והא במשנה שם במנין הקמצים דשיעור קומץ לענין חיוב מבואר המעלה קומץ של מנחה בחוץ לעזרה, שאינו משיעורי הקרבנות הרגילים, אלא "דאי" הוה, שהרי אינו דבר הנעשה תמיד לענין חיוב של העלאה בחוץ, אלא אם עבר והקטיר, וקתני לה, ורואים "דאי" גם נכתב!?**

מאי הוי עלה דספקות אלו?

חביתין, אבל לאבא יוסי בן דוסתאי לא מסתפקת הגמרא, והוא סבר שתמיד מביא שני קמצים — אחד בבקר ואחד בערב (35).

אולם לגבי השמן מסתפקת הגמרא גם לאבא יוסי: **ושמן** שעד שלא מת היה נותן ג' לוגין בכל יום — לוג ומחצה לחצי עשרון בבקר ולוג ומחצה בין הערביים מה הדין במנחה זו שיש לה עשרון שלם בבקר ועשרון בין הערביים? האם נאמר שיוכפל, ויתן בכל פעם ג' לוגין, או שיתן לוג ומחצה בכל פעם, כיון דלא גלי שיוכפל?

והספק הוא **בין לאבא יוסי בן דוסתאי ובין לרבנן** — מהו דין השמן, שהרי מצינו שג' לוגין הוא שיעור שלם לעשרון בחייו והאם כמו כן, שמביא שיעור ג' לוגין לעשרון שלם בין הערביים לאחר מותו, דשיעור של בלילה שכזו שייך אף לאבא יוסי, כיון שלא הוכפל יותר משיעור שלם של שמן לעשרון אחד.

אמר רבא לפשוט הספק בדין לבונה לרבנן: **תא שמע** ממה שמבואר במשנה לקמן פרק י"ג: **ה' קמציין הן** [בחמשה דברים נקבע השיעור של קומץ], ומונה שם המשנה כמה אופנים דקומץ לבונה, [ולא נמנה קומץ לבונה של חביתין כיון דקרב לחצאין

אולם בלבונה אם נקריב חצי קומץ בבוקר אין זה נחשב לחלק מקרבן הערב, משום שלגבי הלבונה הם שני קרבנות, ולכך סבר אבא יוסי בן דוסתאי שלא שייך לומר שנקריב חצי קומץ אף שמצאנו הקרבה בחצי עשרון.

35. התוספות ביארו שכל ספק הגמרא הוא רק לרבנן, אבל לאבא יוסי בן דוסתאי לא שייך

קרבן אחד שקרב בשתי הקרבנות. אולם בלבונה משמע מהרמב"ם שלא היה צריך להביא את הלבונה בבוקר ולחלקה. והיינו, משום שבלבונה אין זה קרבן אחד אלא זה שתי הקרבנות נפרדות אחת בבוקר ואחת בין הערביים, ולכך אף שחצי עשרון קרב בבוקר אין זה מקור שיש הקרבה בחצי עשרון, שהרי הוא קרבן אחד עם הקרבן של הערב, ולכך זה נחשב לקרבן עשרון.

כפל הסלת, ומוכח בברייתא דאין כופלין. ומדשמן לאבא יוסי בן דוסתאי לא הוכפלה, לפי שסובר שמה שלא גלי לא גלי, לבונתה ושמנה לרבנן נמו לא הוכפלו. ואם כן מוכח שאין הכפלה שהרי לא נחלקו אלא בלבונה מחיים. אבל לאחר מיתה אין לחלק בין השיטות שכיון שלא גלי לא גלי. [ורק סולת הוכפלה כיון דגלי קרא]⁽³⁶⁾.

אמר רבי יוחנן הלכה כאבא יוסי בן דוסתאי, שאמר מקריב ב' קמצים שחרית וערבית בחיי הכהן.

ומקשינן: ומי אמר רבי יוחנן הכי? והא אמר רבי יוחנן כלל, שבכל מקום הלכה כסתם משנה, ותנן בסתם משנה דפרק י"ג שהובאה לעיל חמשה קמצין הן, ומוכח שאין שני קמצין במנחת חביתין, מזה שלא כתוב שבעה קמצים. ואם כן, על פי הכלל דהלכה כסתם משנה, על רבי יוחנן לפסוק כרבנן דסתם משנה כמותם?

ומשנינן: אמוראי ניהו, ואלבא דרבי יוחנן, ואותו אמורא שאמר בשם רבי יוחנן הלכה כאבא יוסי, לא סובר שאמר רבי יוחנן את הכלל שהלכה כסתם משנה.

אמר רב נחמן בר יצחק: תא שמע מהא דתניא: מביא עשרון שלימה של סלת שחרית, ושלמה בין הערבים, ומפריש לה ב' קמצין של לבונה — קומץ שחרית וקומץ בין הערבים, ומפריש לה שלשת לוגין של שמן, לוג ומחצה שחרית, לוג ומחצה בין הערבים. ולא נתפרש לדעת מי מדברת הברייתא, ואם מדובר בחביתין של ככהן גדול בחייו או לאחר מותו.

והוינן בה: מני? אילימא רבנן, וכשמת כהן גדול ולא מינו אחר תחתיו, מאי שנא לבונתה דהוכפלה, שהרי בשלא מת מקריב מחצית הקומץ בכל פעם וכאן הוכפלה משום שמקריב עשרון שלם בבקר ובערב, אם כן הוא הדין בשמן, ומאי שנא שמנה דלא הוכפלה?

אלא, על כרחך אבא יוסי בן דוסתאי היא, דאמר חביתי כהן גדול בעלמא אף בחייו שני קמצין לבונה בעיא, ואם כן, בברייתא זו לא מדובר בכפל ומשום שנכפל העשרון הוא, אלא שכך דינה תמיד. ולבונה לא הוכפלה, ושמן לא הוכפל. ואף שלגבי שמן היה מקום לומר שבאופן זה יוכפל משום

הדרן עלך התכלת

כן הוא הדין אף בלבונה שלא הוכפלה לרבנן? והרי בלבונה יש סברא יותר לומר שהוכפל, שהרי כל הטעם של רבנן שלא הוכפלה הלבונה הוא משום שלא מצינו לעשרון שני קומצים. אולם במת כהן גדול, שקריבה שני עשרונות, שייך בזה שני קומצין [וכן כתב רבנו גרשום שזה כל ספק הגמרא]. ואם כן, אף ששמן לא הוכפל כיון דלא גלי, אולם לבונה יש סברא שאף שלא גלי יוכפל.

להסתפק שנאמר שיביא.

והחזון איש ביאר שחלוק השמן מהעשרון, שהשמן הוא דבר הבא לבלול הסולת ולכך הוא ביחס לכמות הסולת, ושייך להסתפק אף לאבא יוסי בן דוסתאי. אולם הלבונה אין היא באה ביחס לסולת, אלא שדין הוא שמנחה טעונה לבונה, ולכך אין לומר שיביא.

36. הקרן אורה הקשה מה הראיה של הגמרא שכמו ששמן לא הוכפל לאבא יוסי בן דוסתאי

פרק כל המנחות באות מצה

מתניתין:

הקמח במידת העשרון, ומגבלו למעט הקמח הזה במים, וחוזר וטומן את העיסה הקטנה המגובלת בתוך הסולת, והיא נהיית לשאור, ובשאור זה מחמיצים את כל העיסה, לאחר מכן.

רבי יהודה אומר: אף היא — אינה מן המובחר, שהשאור הזה אינו מתחמץ יפה, ואינו יכול להחמיץ את העיסה יפה.

אלא, הרי הוא מביא את השאור המחומץ יפה מתוך ביתו, יחד עם הסולת, ונותנו לשאור לתוך המדה שבה מודדים את עשרון הסולת, ומוסיף וממלא את המדה בסולת.

אמרו לו חכמים לרבי יהודה: אם מביא את השאור מביתו ונותן אותו יחד עם הקמח לתוך מידת העשרון, **אף היא,** המנחה, היתה חפרה מעשרון קמח, שהיא מידת המנחה, או יתרה מעשרון קמח.

לפי שהנפח (2)(3) של השאור אינו שווה לנפח הסולת, אלא לעתים הנפח של השאור

כל המנחות באות כשהן אפיות מצה, חוץ מאשר לחמי חמץ שבקרבת תודה [שהמביא קרבן תודה חייב להביא עמה ארבעים לחמים בתור מנחה, ועשרה לחמים מתוך הארבעים נאפות חמץ], **ושתי הלחם,** שהן "מנחה חדשה", המובאות בחג השבועות — **שהן באות חמץ.**

ושתי מנחות אלו אינן קריבות על גבי המזבח, שהרי נאמר "כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה", ואף על פי כן, הרי הן קרירות "מנחה" משום העבודות המסוימות של מנחה הנעשות בהן, כמבואר לעיל דף מו ב.

כיצד היה מחמץ את שתי הלחם ואת לחמי התודה?

רבי מאיר אומר: שאור (1) בודה [יוצר] להן מתוכן. שהיה נוטל מעט קמח מן עשרון הקמח [שהוא השיעור של כל חלה של תודה ושל שתי הלחם], לאחר שכבר נמדד כל

1. השואל ומשיב [מהדור"ק ח"ג סימן רי"ח] מקשה מדוע צריך היה להחמיץ את המנחה על ידי שאור, אפשר להחמיצה על ידי שישרה את החיטים במים עד שיחמיצו, ותירץ בעל הקונטרס 'מביא וקורא' שהמנחה צריכה להחמיץ עד שיהיה לה טעם של בצק שהחמיץ, וכלשון המשנה 'אף היא אינה מן המובחר', ומשמע שצריך להחמיץ בצורה המובחרת, וכפי שדורשים לגבי כמה דברים את הפסוק 'מבחר נדרוך', ולא מספיק מה שלמנחה יש 'דין' חמץ, אלא צריך 'טעם' חמץ. ומביא בקונטרס הנזכר שגם בחידושי הגרי"ז למד 'אינה מן המובחר'

2. מוכח במשנה שאם העשרון חסר קצת סלת או יש קצת יותר מעשרון המנחה פסולה. ומעיר החזון איש שבתוספות י ב ד"ה קמץ כתב, שאין רגילות לצמצם העשרון שלא יהיה בו מעט יותר. ומבאר החזון איש כוונת התוספות, ש"מעט יותר" הכוונה היא, כיון שאי אפשר לצמצם ולדייק כחוט השערה, לכן תמיד יש קצת יותר, אבל כל תוספת מעבר לזה — פסול.

3. המקדש דוד שואל, לפי הטעם שמבואר

המנחות שהן באות מצה?

ותמה רבי אמי: מה היה קשה לך "מנלך"? והרי כל מנחה דכתיב בה במפורש שהיא מצה, פשוט הדבר שהיא באה מצה, שהרי כתיב בה מפורש. ואילו מנחה דלא כתיב בה מפורש שהיא באה מצה, כתיב בה [כלומר, הרי היא נכללת בכתוב] "זאת גא-נא תורת המנחה — הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח, והנותרת מומנה יאכלו אהרן ובניו, מצות תאכל", ונכללו כל המנחות במצות "מצות תאכל", שהרי ברישא של הפסוק כתוב "זאת תורת המנחה", ללמד שהוא דין הנוהג בכל מנחה שהיא.

אמר ליה רבי פרידא לרבי אמי: אפיית המנחה כשהיא מצה בתור מצוה לכתחילה, לא קא מיבעיא לי. כי קא מיבעיא לי, מנין שאפייתה בתור מצה, היא לעכב? (4)

גדול מנפח הסולת, ולעתים הוא קטן ממנו. שהרי את השאור מייצרים על ידי עירוב קמח במים. ולכן, אם נתן בתערובת הרבה מים, גדול הנפח של השאור מנפח הקמח, ואם נתן מעט מים, קטן נפח השאור מנפח הקמח. ונמצא, שאם יביא את השאור מביתו ולא ייצר אותו מתוך הקמח שנמדד במידת העשרון, הרי כשימלא את מידת העשרון בשאור הבא מביתו ובסולת, לא יהיה במילוי מידת העשרון סולת בשיעור עשרון סולת מדוייק, שהרי אילו היה אותו השאור סולת ולא שאור, היה בו יותר או פחות סולת מאשר עתה, ונמצא שהירבה יותר מעשרון סולת או שמיעט ממנו, והתורה אמרה להביא עשרון מדוד של סולת. ולכן הדרך היחידה היא לייצר את השאור מתוך הסולת, לאחר שנמדדה בתוך העשרון.

גמרא:

בעא מיניה רבי פרידא מרבי אמי: מנין לכל

מהני, אם כן, מה מקשה הגמרא ואימא לא תאפה חמץ למיקם גברא בלאו בעלמא ואיפסולי לא מיפסלא? והרי לדעת רבא אם נעשה באיסור, ממילא פסול. ותירץ השואל ומשיב, כיון שמחמץ אחר מחמץ חייב כמבואר לקמן נו ב, ואם נאמר שכשמחמץ נפסלת המנחה, אם כן, קשה להבין מדוע המחמץ השני חייב, הרי זה כבר מנחה פסולה [ובאמת התוספות שם מקשה קושיה זו לפי האמת]. ולכן, מחמת הדין שמחמץ אחר מחמץ חייב, היינו אומרים שהמנחה לא נפסלה למרות הכלל של רבא שכל דבר שאמרה התורה לא תעשה ועשאו אינו מועיל. עוד אפשר לתרץ על פי דברי הברכת פרץ פרשת בחוקותי, שהכלל של רבא נאמר רק במקום שהאיסור כתוב בלשון ציווי, אולם

ברש"י לקמן עו ב, שהסיבה שפסולה המנחה אם ריבה סולת, מפני שהקומץ חסר, ולפי זה צריך להבין בכל המנחות שאינן נקמצות, כגון מנחת כהן, יהיה כשר אם ריבה סלתה, ואם כן, קשה המשנה שלנו, האומרת: 'אמרו לו, אף היא היתה חסירה או יתירה'. והרי המשנה מדברת גם על שתי הלחם ולחמי תודה, ובהם אין קמיצה, ומה פוסל בהם זה שיש יותר סלת? ותירץ, שבריבה סלתה לא מתקדש החלק שיותר מן השיעור, ונשאר חולין מעורב בתוך המנחה, ופסול הלחם, כפי שפסול אם נפרס הלחם.

4. השער המלך מקשה [תחילת הלכות קרבן פסח] לדעת רבא במסכת תמורה, הסובר 'כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד — אי עביד לא